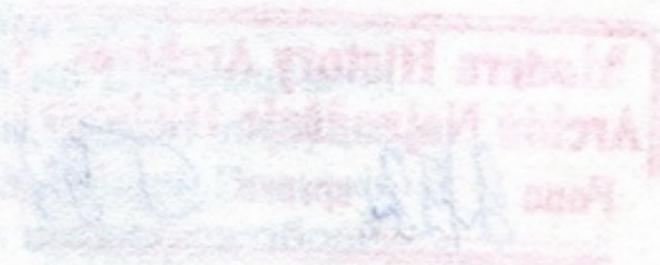

Міхась Гутар

**Маладзёжны незалежніцкі рух на
Слонімшчыне
(гістарычны нарыс)**

Слонім, 2000 г.

Сёння, напрыканцы стагодзьдзя, мы маем магчымасьць зірнуць назад, на пройдзены шлях, падвесьці пэўныя вынікі. У гэтым нарысе адлюстравана гісторыя беларускага маладзёжнага незалежнаскага руху на Слонімшчыне ў XX стагодзьдзі. Дагэтуль на гэтую тэму напісана мала і тут няма нічога дзіўнага. Беларуская моладзь амаль увесь акрэсьлены пэрыяд жыла пад акупацыяй ды змагалася супраць яе, ахвяруючы сваімі жыцьцямі, маладосьцю. І якім моцным ня быў акупант, якімі жудаснымі ня былі ягонныя рэпрэсіі, зноў і зноў паўставалі падпольныя маладзёжныя арганізацыі, партызанскія групы, якія змагаліся за Беларусь, за яе незалежнасьць.

Ідэалы свабоды й незалежнасьці былі ды застаюцца сьвятымі для кожнага беларуса-патрыёта. І ня толькі на словах. Нашыя дзяды й прададзеды даказалі гэта сваімі справамі і ўчынкамі. Цяпер прыйшла чарга змагацца за гэтыя ідэалы нашаму пакаленьню. Менавіта сённяшняя моладзь мусіць здабыць сапраўдную незалежнасьць нашай Бацькаўшчыне ды спрычыніцца да справы дзяржаўнага будаўніцтва, адраджэньня беларускай культуры, мовы, гісторыі, сьвятыняў.

Мы выйдзем шчыльнымі радамі...

Беларускае Адраджэньне, якое распачалося ў XIX ст., на пачатку нашага стагодзьдзя ахапіла ўсю краіну. Паціху фарміравалася эліта нацыі, якая была згубленая ў мінулыя стагодзьдзі ў выніку таго, што беларуская шляхта й магнаты сталі "палякамі" або "рускімі". Эліта пераважна гуртавалася вакол віленскай газэты "Наша Ніва": Янка Купала, Якуб Колас, Вацлаў Ластоўскі, Антон і Іван Луцкевічы, Аляксандар Уласаў ды шмат іншых. Былі гэта, у асноўным, маладыя людзі. Менавіта моладзь стала рухавіком Адраджэньня: праводзіла прапаганду беларушчыны, засноўвала беларускае школьніцтва, друк, культурнае жыцьцё. З часам гэтыя маладыя людзі стануць палітыкамі ды ўтвораць Беларускаю Народную Рэспубліку (БНР).

Пра беларускі маладзёжны рух на Слонімшчыне пачатку XX стагодзьдзя вядома мала. У самым тагачасным Слоніме беларусы складалі невялікі працэнт насельніцтва (найбольш жыло ў горадзе яўрэяў), таму беларускі рух пашыраўся найперш у вёсках. Звычайна гэта быў культурніцкі рух, калі моладзь ладзіла нейкія імпрэзы, адзначала народныя сьвяты. Натхняльнікамі гэтых акцый былі маладыя беларускія настаўнікі. Яны ж прапагандавалі на Слонімшчыне прэсу і кніжкі на роднай мове, якія выдаваліся ў Вільні, Пецярбургу, Менску.

Першая сусьветная вайна, якая распачалася ў жніўні 1914 г., прынесла на Беларусь спусташэньні, мабілізацыі і бежанства. Вельмі многа вяскоўцаў пры набліжэнні нямецкіх войскаў выязджалі ў Расею, а сярод іх шмат адукаванай моладзі. Тым ня менш, пад нямецкай акупацыяй у 1915-18 гг. на Слонімшчыне ўдалося арганізаваць беларускае школьніцтва.

У 1917 г. у Расеі выбухнулі дзьве рэвалюцыі, імпрэра Раманавых развалілася. У гэтых умовах Беларусь атрымала шанс стаць незалежнай дзяржавай. У снежні 1917 году ў Менску прайшоў Усебеларускі зьезд (кангрэс), які вырашаў лёс нашай краіны. У ім бралі ўдзел і маладыя слонімцы (напрыклад, Ігнат Дварчанін). Ва ўмовах нямецкай і бальшавіцкай акупацыі беларускія патрыёты здолелі 25 сакавіка 1918 г. абвесьціць у Менску незалежнасьць БНР. Аднак, не паспеўшы стварыць беларускага войска для абароны Бацькаўшчыны, урад БНР у 1919 г. вымушаны быў выехаць на эміграцыю (дзе знаходзіцца да сённяшняга часу).

На працягу 1915-1920-х гадоў акупанты мяняліся на Слонімшчыне шмат разоў. Тут гаспадарылі немцы, расейцы, палякі і нават літоўцы. Беларускі рух у гэтых умовах фактычна апынуўся ў падпольлі. Польскія акупацыйныя ўлады імкнуліся закрыць усе беларускія школы, раззбройвалі беларускія вайсковыя аддзелы. Бальшавікі прынеслі з сабой арышты і тэрор. Ад гэтага беларусы бараніліся, ствараючы партызанскія аддзелы й групы, у якіх большасьць байцоў складала моладзь. Пра гэта сьведчыць наш зямляк Сяргей Хмара. Ён, яшчэ юнак, разам са сваімі сябрамі ўдзельнічаў у акцыях самаабароны вяскоўцаў ад акупацыйных войскаў. І палякі, і бальшавікі баяліся лясоў Слонімшчыны, дзе іх чакала партызан-

Modern History Archives
Archiw Najnowszej Historii
Fond 292 sprawa T 97

Выдадзена пры дабрачыннай падтрымцы
Гарадзенскага абласнога грамадскага аб'яднаньня «Ратуша»,
фонда «Альянс Каунтэрпарт»,
Камісіі па Дэмакратыі Амбасады ЗША на Беларусі і
Нацыянальнага Фонду на карысьць дэмакратыі (ЗША).
Наклад 299 асобнікаў.

ская куля...

У часы Беларускай Народнай Рэспублікі слонімцы актыўна дзейнічалі не толькі ў родных мясцінах, але й у іншых кутках Беларусі. Напрыклад, Максім Бурсевіч (родам з Чамяроў) быў вядомым дзеячом эсэраўскай партыі. Пра яго ведалі і ў Беларусі, і ў Польшчы, і ў Расеі. Вядомым беларускім эсэрам быў ураджэнец Вароніч Янка Бялькевіч, настаўнік, інспектар беларускіх школ Слонімскага павету ў 1919-20 гг. Слонімец Уладзімер Ксяневіч ("Грач"), афіцэр, быў начальнікам галоўнага штабу Беларускай паўстанцкай арганізацыі "Зялёны Дуб", якая доўга вяла партызанскую вайну супраць бальшавікоў па ўсёй Беларусі. Малады афіцэр, наш зямляк Хведар Данілюк ствараў Беларускае вайсковае злучэнне на румынскім фронце...

Сяргей Хмара

Вайна падыходзіла да канца. Польшча, Савецкая Расея і Латвія падзялілі Беларусь паміж сабою. БНР была патопленая ў крыві беларускіх патрыётаў, найперш патрыятычнай моладзі. Менавіта моладзь паўстала супраць акупантаў у лістападзе 1920 г. на Случчыне, дзе ўтварылася Беларускае вайсковае брыгада, якая прызнавала толькі ўладу БНР ды ваявала супраць бальшавікоў больш месяца. Падчас тых баёў нарадзіўся гімн БНР "Мы выйдзем шчыльнымі радамі...", які напісаў вайсковец і паэт Макар Краўцоў.

Пад польскай акупацыяй

У адпаведнасці з Рыжскім мірам 1921 г., які заключыла Польшча і Савецкая Расея, Слонімшчына апынулася ў складзе польскай дзяржавы. Многія беларускія патрыёты не хацелі з гэтым мірыцца. Аж да 1925 года на Слонімшчыне дзейнічалі партызанскія атрады, якія змагаліся за незалежную, аб'яднаную Беларусь. Адным з атрадаў, які складаўся з вясковай моладзі, камандаваў Сяргей Хмара (атаман Іскра). Партызаны праводзілі смелыя акцыі, перашкаджалі ўстанаўленьню акупацыйнай польскай улады. На Гарадзеншчыне выдавалася падпольная газета "Беларускі партызан".

Пасьля некалькіх гадоў збройнай барацьбы, беларускія патрыёты аддалі перавагу легальнай і паўлегальнай працы сярод насельніцтва. У гэты час па ўсёй Слонімшчыне ствараліся беларускія школы. Калі польскія ўлады іх закрывалі, настаўнікі вучылі дзяцей падпольна, не баючыся караў акупантаў.

Беларуская моладзь брала актыўны ўдзел у арганізацыі на Заходняй Беларусі легальнай палітычнай партыі — Беларускай сялянска-работніцкай грамады. На Слонімшчыне Грамада мела вельмі моцныя пазіцыі.

Адкрываліся беларускія бібліятэкі, хаты-чытальні, ладзіліся розныя імпрэзы, арганізаваліся мітынгі (у тым ліку і ў Слоніме).

Пасьля забароны Грамады палякамі, даўжэйшы час на Слонімшчыне дзейнічала такая арганізацыя, як Таварыства Беларускай школы. У падпольлі працавалі пракамуністычныя арганізацыі, якія падтрымоўвалі бальшавікі з СССР (кампартыя, камсамол, піянэрыя).

Аднак да сярэдзіны 1930-х гадоў практычна ўсе беларускія арганізацыі былі забаронены. Тым не менш, беларушчына на Слонімшчыне жыла. Жыла, дзякуючы ахвярным патрыётам. У Альберціне арганізавалі Беларускае жыццёвае грамадства (уніяцкі) сьвятар Антон Неманцэвіч. І сёння старыя альберцінцы памятаюць беларускія песні, вершы, якім іх, яшчэ дзяцей, вучылі уніяты... У Якімавічах арганізавалі моладзь мясцовай жыхар Аляксандр Турук. Пад яго кіраўніцтвам моладзь ставіла беларускія п'есы, вучыла беларускія песні. З выступленьнямі выхаванцы Турука ездзілі нават у Слонім, дзе выступалі ў Народным доме. Праўда, улады ставілі ўмову, каб побач з беларускімі была хоць адна польская песьня ці пастаноўка... У Слоніме ў 1930-я гг. жыў вядомы беларускі паэт Сяргей Новік-Пяюн, які таксама зрабіў пэўны ўплыў на мясцовую моладзь.

Гэта толькі некалькі прыкладаў змаганьня нашых землякоў, моладзі за свае нацыянальныя, чалавечыя правы ў той час. Нягледзячы на неспрыяльныя ўмовы, пад польскай уладай гадавалася нацыянальнасьведкая беларуская моладзь. Многім маладым людзям давялося пабываць у засьценках паліцыі толькі за сваю беларускасьць, за супрацьстаяньне паланізацыі Беларускага народу. Аднак, наперадзе ў слонімскай моладзі былі новыя выпрабаваньні...

Паміж молатам і навадлам

Прыход бальшавікоў у верасьні 1939 г. быў зьменай акупанта. Савецкія ўлады перасьледвалі ўсё польскае, замест польскіх школ адкрывалі беларускія і рускія школы. Ужо ў той час адчувалася, што "Беларускасьць" новых уладаў толькі фармальна. Большасьць нацыянальнай інтэлігенцыі ў БССР ужо была знішчаная. Цяпер НКВД узяўся ліквідаваць ацалелую беларускую інтэлігенцыю Заходняй Беларусі. Рэпрэсіі пракаціліся й па Слонімшчыне. Былі арыштаваныя выдатныя дзеячы нацыянальна-вызвольнага руху, як Хмара, Жыткевіч ды шмат іншых. Неўзабаве пачалі стварацца калгасы, куды ў сялян забіралі зямлю, скаціну, сельскагаспадарчы інвентар...

Сяргей Новік-Пяюн (другі злева) са сваёй жонкай і слонімскай моладзю

Вельмі хутка ў "вызваленага" народа пачалі знікаць ілюзіі наконт "справядлівай", "народнай" улады. Праўда, да масавага супраціўленьня бальшавікам справа не дайшла. Аднак, вядомыя асобныя такія выпадкі, у тым ліку і на Слонімшчыне. Ёсьць звесткі, што на поўдні раёну ў гэты час арганізаваўся беларуска-польскі партызанскі аддзел. Стварыла яго пераважна моладзь. Праўда, іх лёсу мы пакуль ня ведаем.

Нямецка-савецкая вайна, якая выбухнула 22 чэрвеня 1941 году, спрычынілася да чарговай змены акупанта на Слонімшчыне — на тры гады тут запанаваў фашыстоўскі рэжым.

Ужо ў першыя яго месяцы былі расстраляны дзiesiąткі беларускіх актывістаў на Слонімшчыне, якіх усіх залічвалі да "камуністаў". Тыя зь іх, хто выратаваўся ад тэрору, пайшлі ў лес. Гэта быў пачатак Беларускай народнай партызанкі. У той жа час з савецкіх турмаў у родныя мясціны вярнуліся нешматлікія актывісты, а сярод іх і Сяргей Хмара.

Ужо ў 1941 г. у Слоніме арганізавалася беларуская грамадзянская адміністрацыя, а таксама мясцовы аддзел Беларускай народнай самапомачы, адкрываліся беларускія школы. Ва ўмовах фашыстоўскай акупацыі беларускі актыві імкнуўся гадаваць нацыянальныя кадры, выходзілі моладзь у нацыянальным духе. Шырока выкарыстоўвалася нацыянальная сімволіка: бел-чырво-белы сьцяг і герб "Пагоня".

Моладзь зноў сталася рухавіком нацыянальнай працы. Спачатку розныя маладзёжныя

культурніцкія гурткі існавалі пры навучальных установах, ладзілі сьвяткаваньне Дня незалежнасьці — 25 Сакавіка, арганізавалі вечарыны і канцэрты. У чэрвені 1943 году гэты рух быў цэнтралізаваны — у Менску было абвешчана стварэньне Саюзу Беларускай моладзі (СБМ).

Галоўнай мэтай СБМ было ўзгадаваньне "паслядоўных будаўнікоў Новае Беларусі і падрыхтаваць іх да іхніх будучых заданьняў у народзе". Плянавалася патрыятычнае выхаваньне моладзі, выкараненьне ў яе рабскай псіхалёгіі, разьвіцьцё пачуцьця грамадзкага абавязку, адказнасьці, працавітасьці. Гэта рабілася для таго, каб моладзь "адчула сваю адказ

насьць за долю і дабрабыт бацькаўшчыны і заўсёды была гатовай працаваць для свайго народа і краю і служыць ім". У адпаведнасьці са статутам, сябрамі СБМ магла быць беларуская моладзь ад 10 да 20 гадоў.

Такой беларускай арганізацыі, як СБМ, ніколі яшчэ не існавала ў нашай краіне. Моладзь масава запісвалася ў СБМ. У Альберціне пад Слонімам яшчэ вясной 1943-га пачала працаваць школа Саюзу для падрыхтоўкі кіраўнічых кадраў арганізацыі сярэдняга зьвяна. Тут вучыліся юнакі з усёй Беларусі. Неўзабаве Слонім ды буйнейшыя мястэчкі, як Альберцін, Жыровічы ды інш. былі апанаваныя СБМам. Жыхары прывыкалі да таго, што па вуліцах хадзілі калёны юнакоў і юначак пад нацыянальнымі сьцягамі, сьпяваючы нацыянальныя песьні. Гэта была вялікая прапаганда беларушчыны ня толькі сярод моладзі, але і, наогул, у грамадстве.

У Слоніме ў кіраўніцтве Саюзу Беларускай моладзі быў настаўнік Барыс Суравы, вучаніца старэйшых клясаў Ніна Карач, Барыс Данілюк ды інш. Актывную выхаваўчую працу сярод моладзі праводзілі й старэйшыя беларускія дзеячы, як дырэктар слонімскага музэю Сяргей Новік-Пяюн, загадчык бібліятэкі Сяргей Хмара, школьны інспэктар Юры Няпомнік, кіраўнік мясцовага аддзелу Беларускай народнай самапомачы Рыгор Зыбайла. Вялікую ролю адыграла й Слонімскае настаўніцкае сэмінарыя (у яе будынку цяпер знаходзіцца СШ № 1), у якой рыхтаваліся беларускія настаўнікі.

Убачыўшы, як СБМ ды беларускія школы пашыраюць сярод моладзі патрыятызм, навучаюць праўдзівай беларускай гісторыі, савецкія партызаны пачалі барацьбу супраць іх. У Слонімскай акрузе яны спалілі будынкі 80 школ, а настаўнікі або забіваліся, або забіраліся ў лес. Аднак, моладзь не здавалася, а супраціўлялася. Шмат хлопцаў пайшло ў вайсковыя аддзелы Беларускай самааховы, а пасьля Беларускай краёвай абароны, каб абараняць беларускія вёскі і мястэчкі ад тэрору бальшавіцкіх агентаў. Моладзь таксама змагалася супраць бальшавікоў і немцаў у складзе Беларускага нацыянальнага партызанскага руху пад камандваньнем падпалкоўніка Івана Шанько. Некаторыя маладыя Героі паляглі ў той барацьбе. Магілы іхняе пасьля вайны былі зруйнаваныя бальшавікамі, якія баяліся, што моладзь будзе помніць сваіх папярэднікаў ды пойдзе па іх шляху.

Знаходзячыся "паміж молатам і накавадлам", паміж фашыстамі, бальшавікамі і палякамі, беларуская моладзь здолела арганізавацца ды праводзіць нацыянальную працу. Яна змагалася за вольную й незалежную Беларусь, хацела пасьля вайны адбудоўваць яе дзяржаўнае жыцьцё. Аднак гэтаму перашкодзілі чырвоныя акупанты...

Моладзь змагалася

Летам 1944 г. Слонімшчына была занятая савецкімі войскамі. Вельмі шмат нацыянальнай інтэлігенцыі, моладзі, перад пагрозай рэпрэсій НКВД, выехала на Запад. Аднак, большасьць эсбэзмаўцаў засталіся ў родных мясцінах. Доля іх была незайздросная. НКВД зьбіраў пра іх звесткі. Ужо

ў снежні 1944 г. у Слоніме прайшлі арышты дзесяткаў сябраў СБМ, найперш актывістаў. Надзея Дземідовіч здолела пазьбегнуць арышту ды аж да 1949 г. знаходзілася на нелегальным становішчы. Аднак яе арыштавалі й жорстка катавалі (у Баранавіцкай турме чэкiсты катавалі яе электрычным токам)...

За што бальшавікі так здэкваляся з моладзі? Напэўна, яны яе баяліся. Баяліся маладых людзей, якія ўсьведомілі сябе беларусамі ды хацелі жыць не ў "савецкім раі", а ў сваёй дзяржаве — вольнай і незалежнай Беларусі. Баяліся, што гэтая моладзь і надалей будзе весці асьветніцкую працу ў грамадстве, прапагандаваць беларушчыну. Савецкая ж улада несла гвалтоўную русіфікацыю, прымусовую высылку моладзі на працу ў шахтах Данбаса ды на заводах Урала, рабскую працу ў калгасах...

Моладзь бачыла, як бясследна знікалі іх сябры й сяброўкі, іх настаўнікі, бацькі. Бачыла, як ва ўсе ўстановы, школы прысылаліся з Расеі рускія людзі, якія ненавідзелі беларускую мову, больш таго, яны прылюдна зь яе здэкваляся. Тады вось і паўстаў новы рух, рух Супраціўленьня новым акупантам. На Слонімшчыне ён арганізаваўся ў 1946 годзе.

Хтосьці змагаўся супраць бальшавікоў у складзе партызанскіх аддзелаў, хтосьці — у падпольлі. У Слоніме было некалькі падпольных маладзёжных арганізацый. Напрыклад, так званы "Польскі падпольны камітэт" 1946-48 гадоў. Арганізацыя складалася з групы школьнай моладзі, беларусаў і палякаў, якія актыўна распаўсюджвалі ў Слоніме рукапісныя антысавецкія ўлёткі, выкананыя на расейскай мове. Свая своеасаблівая арганізацыя была й у моладзі рамеснага вучылішча. У абароне сваіх правоў рамеснікі некалькі разоў рабілі напады на слоніmsкую міліцыю...

Аднак, найбольш вядомай арганізацыяй у Слоніме была "Чайка". Яе заснавальнікамі былі маладыя настаўнікі й студэнты. На пачатку траўня 1946 г. на першым сходзе патрыётаў была прынятая канспірацыйная назва арганізацыі — "Чайка". Па сьведчаньню Васіля Супруна (кіраўніка "Чайкі"), яна мела сацыял-дэмакратычны накірунак ды намагалася шляхам прапаганды пашыраць беларускую нацыянальную сьведомасьць сярод народа, гатовіць яго да змаганьня за вольную Беларусь. Сярод уд-

Уладзімер Салавей
(у цэнтры), Васіль Супрун
(справа)

зельнікаў "Чайкі" былі: Васіль Супрун, Леакадзія Кавальчук, Ніна Карач, Уладзімер Салавей, Аляксандар Гардзеяка, Міхась Чыгрын, Міхась Ракевіч, Аляксандр Жукоўскі ды інш.

Неўзабаве рух перакінуўся ў іншыя гарады й мястэчкі: Жыровічы (сярод сяброў падпольнай групы ў мясцовым сельскагаспадарчым тэхнікуме былі Міхась Чыгрын, Аляксандр Жукоўскі ды інш.), Баранавічы, Берасьце, Ганцавічы, Пінск, Маладзечна ды інш. Паўстаў Цэнтр Беларускага вызвольнага руху на чале з Васілём Супруном.

Аднак на сьлед падпольля выйшла дзяржбясьпека. Летам 1947-га прайшлі арышты, падчас якіх была арыштавана большасьць удзельнікаў "Чайкі". Ацалелі толькі адзінкі. Уладзімер Салавей хаваўся некалькі гадоў, але быў схоплены. Яго жорстка катавалі, а пасля больш 40 гадоў утрымоўвалі ў вар'ятні. Там ён трагічна загінуў у 1996 годзе...

Сябры "Чайкі" і Цэнтра БВР былі асуджаны на вялікія тэрміны зьнявольеньня, якія адбывалі ў бальшавіцкіх канцлягерах на поўначы Расеі. Вярнуўшыся на Беларусь у 1950-х гадах гэтыя людзі заставаліся пад наглядом КГБ.

Сёньня "Чайка" — гэта легенда слоніmsкага маладзёжнага руху. На яе прыкладзе можна й трэба выхоўваць маладыя пакаленьні патрыётаў. Толькі задумайцеся, моладзь не пабаялася выступіць у абарону сваёй Бацькаўшчыны, свайго народа, роднай мовы супраць цэлай імперыі, як тады здавалася многім — непераможнай. Аднак, дзякуючы такім маладым Героям, іх ахвярнасьці, турма народаў — СССР паступова, але няўхільна канаў. У 1991 годзе нашая Бацькаўшчына — Беларусь нарэшце стала незалежнай дзяржавай.

Далей дзейнічаць будзем мы!

Незалежніцкі маладзёжны рух на Слонімшчыне пачаў адраджацца напрыканцы 1980-х гадоў, з утварэньнем у Беларусі Беларускага народнага фронту "Адраджэньне". Філія БНФ зьявілася і ў Слоніме. Побач са старэйшымі, у яе ўваходзіла шмат моладзі. Дзесяткі маладых людзей бралі ўдзел у акцыях слоніmsкага БНФ, распаўсюджвалі ўлёткі, праводзілі пікеты і мітынгі. Моладзь брала ўдзел і ў дзейнасьці Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны. Слоніmsцы-студэнты розных беларускіх ВУЗаў актыўна ўдзельнічалі ў акцыях БНФ і іншых дэмакратычных арганізацый у Менску, Горадні, Баранавічах, Берасьці.

Доўгі час у Слоніме не паўставала незалежніцкая маладзёжная арганізацыя. Аднак у 1995 годзе былі зроблены першыя крокі ў гэтым кірунку. У 1996 годзе ў Слоніме дзейнічала "Беларуская нацыяналістычная група "Жалезны Воўк", якая актыўна распаўсюджвала свае ўлёткі і выданьні. У тым жа годзе зьявіліся і сябры "Белага легіёну", якія таксама распаўсюджвалі ўлёткі (адна зь іх называлася "Радзіма альбо сьмерць!"). Гэтыя нешматлікія маладыя людзі прымалі ўдзел у акцыях "Вясны-96" у Менску.

У верасьні 1997 г. былая маладзёжная фракцыя БНФ аформілася ў арганізацыю "Малады фронт", якая існуе і сёньня. Галоўная мэта арган

зацыі — аб'яднаньне актыўнай моладзі і выхаваньне ў яе беларускай нацыянальнай сьведомасьці. "Малады фронт" дэклараваў сваю зацікаўленасьць духоўным і фізычным разьвіцьцём маладых людзей. Акрамя таго, арганізацыя прапагандавала беларускую мову, культуру, гісторыю, удзельнічала ў пікетах і дэманстрацыях, змагалася за беларускія школы. Фактычна, "Малады фронт" паспрабаваў зрабіць тое, што калісьці здзейсьніў СБМ. Трэба сказаць, што гэта яму ўдалося. За прайшоўшыя гады арганізацыя пашырылася па ўсёй краіне, правяла мноства гучных акцый. А галоўнае — "Малады фронт" выхаваў і падрыхтаваў сотні маладых актывістаў.

У Слоніме "Малады фронт" праводзіў і праводзіць пікеты, распаўсюджвае ўлёткі, ладзіць беларускія дыскатэкі, розныя акцыі ў школах, падчас якіх прапагандаецца беларушчына. Сябры арганізацыі затрымліваліся міліцыяй толькі за тое, што прыходзілі на футбольныя матчы з нацыянальным сьцягам, або за распаўсюджаньне ў горадзе бяскрыўдных улёткаў. Гэтыя маладыя людзі працуюць не за грошы ці прывілегіі, як гэта робяць бэспэсэмаўцы, а за ідэю, для Беларусі і яе народу.

У 1997 годзе ў Слоніме дзейнічала маладзёжнае гісторыка-асьветніцкае таварыства "Зялёны гай", напрацоўкі якога ляглі ў аснову гэтага гістарычнага нарыса. У жніўні 1997-га таварыства выдала адзін нумар бюлетэня "Бацькаўшчына". У гэтым жа годзе (вясной-летам) у горадзе з'яўляліся ўлёткі, а таксама "графіці" (надпісы на сьценах дамоў) нацыяналістычнай Беларускай партыі свабоды.

Аднак найбольш актыўна і эфэктыўна маладзёжны рух на Слонімшчыне пачаў разьвівацца ў

1998 г., з утварэньнем маладзёжнага аб'яднаньня "Ветразь". У ліпені 1998-га яно было зарэгістравана ўпраўленьні юстыцыі Гарадзенскага аблвыканкама ды распачало сваю дзейнасьць. Сярод статутных мэтаў арганізацыі ёсьць і такія: адраджэньне і разьвіцьцё нацыянальных, культурных традыцыяў роднага краю. "Ветразь" заяўляў пра сваё імкненьне аб'ядно-

Пікет «Ветразь», ліпень 1999

ўваць і выходзіць моладзь на падставе беларускага патрыятызму, разьвіцьця нацыянальнай самасьведомасьці і творчай ініцыятывы, спрыяньня росту духоўна і фізычна здаровага маладога пакаленьня.

На працягу 1998-2000 года "Ветразь" актыўна працуе сярод школьнікаў і навучэнцаў. У арганізацыю прыходзяць новыя людзі, з новымі, неар-

дынарнымі ідэямі. Аб'яднаньне распачынае выданьне свайго бюлетэня "Ветразь". У 1999 г. была праведзена, разам з іншымі маладзёжнымі арганізацыямі, гучная акцыя-пікет "Моладзь за здаровую Беларусь!". У гэтым жа годзе "Ветразь", нягледзячы на шматлікія цяжкасьці, прайшоў перарэгістрацыю. У 2000 годзе сябры "Ветразя" арганізавалі дзейнасьць у Слоніме Народнага ўнівэрсітэта. Кіраўніком арганізацыі зьяўляецца Алесь Масюк.

«Краёўцы» у Менску на «Маршы Свабоды»

У 1999 годзе ў Слоніме зьявілася новая маладзёжная структура — мясцовы аддзел спартова-патрыятычнай арганізацыі "Край". Гэтая арганізацыя спавядае ідэалёгію беларускага нацыяналізму ды прапагандуе яго ў грамадстве. "Край" імкнецца ідэялагічна й фізычна загартоўваць сваіх сяброў, мае для гэтага спартыўныя залі. "Край" заяўляе, што будзе ўсімі даступнымі сродкамі бараніць незалежнасьць Беларусі ад акупантаў і здраднікаў. Як выглядае з праведзеных арганізацыяй акцый, іх словы — не пусты гук.

25 красавіка ў Горадні дзiesiąткі краёўцаў правялі жалобнае шэсьце з нагоды чарговых угодкаў Чарнобыльскай катастрофы. Абранутыя ў камуфляж і чорныя бярэты з "Пагоняй", трымаючыя ў руках нацыянальныя сьцягі й паходні, хлопцы былі атакаваныя міліцыяй і амапаўцамі. У жор-

сткай бойцы пацярпела шмат міліцыянтаў, а таксама і некалькі краёўцаў. Гэтая акцыя набыла вялікі розгалас у Беларусі і за яе межамі, а ўлады ўбачылі рэальную сілу, якая можа супрацьстаяць анэксіі Беларусі. У гарадзенскай акцыі ўдзельнічалі й некалькі слонімцаў-сябраў "Краю". На працягу 1999 году "Край" правёў яшчэ некалькі падобных акцый. З 2000 г. арганізацыя выдае сваю газэту "Голас Краю".

Слонімскія краёўцы ня толькі ўдзельнічалі ў агульнарэспубліканскіх акцыях арганізацыі, але вядуць працу й на месцы. Вядомы некалькі ўлётак слонімскага аддзела "Краю", выдадзеных у 1999 г. Сярод іх адозвы да беларускай моладзі і настаўнікаў.

Усе маладзёжныя арганізацыі пастаянна адчуваюць перашкоды з боку мясцовых уладаў, якія баяцца пашырэння беларускага патрыятызму сярод моладзі. Асабліва тут вызначаюцца старшыня слонімскага гарвыканкаму Алег Лакцюшын ды старшыня гарсавету Войцэх Угрыновіч. Апошні ў 1999 г. кіраваў выдаленьнем з залы, дзе праходзіла сэсія гарсавета, Аляся Масюка. А тады ж гарсавет меўся абмяркоўваць маладзёжную палітыку!..

Акрамя названых арганізацый на Слонімшчыне дзейнічаюць таксама "Клуб аматараў беларускага року", творчае аб'яднаньне "Вятрак" (у вёсцы Мірная, кіраўнік — Алег Шэлестаў, у сакавіку 2000 г. выдалі аднайменны бюлетэнь). Утвараюцца таксама й новыя арганізацыі. Гэта можа толькі радаваць, бо моладзь цягнецца да творчасці, да дзеяння, ня можа спакойна глядзець, як гіне іх краіна, іх нацыя. Моладзь усвядоміла, што прыйшоў яе час, што гэта яна пабудуе ў новым тысячагодзьдзі вольную й незалежную Беларусь.

Юнакі на мітынгу БНФ у Слоніме, 25 сакавіка 2000 года